

Til: Transport- og kommunikasjonskomiteen
Fra: HLF (Hørselshemmedes Landsforbund)
Dato: 25. oktober 2021

HLF (Hørselshemmedes Landsforbund) er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med rundt 67 500 medlemmer. En million nordmenn har hørselsutfordringer som påvirker hverdagen ulikt og HLF arbeider for hørselshemmedes livskvalitet, likestilling og full deltakelse i alle livets sammenhenger.

Høring Prop. 1S (2021-2022) Statsbudsjettet 2022

HLF viser til høring om Prop. 1S (2021-2022) og overbringer med dette våre innspill.

Programkategori 13.40 Forvaltningsutvikling, IT- og ekompolitikk. Kap. 541 IT- og ekompolitikk, post 22 eller 70

Digitale skiller oppstår lett om det ikke arbeides aktivt med å utjevne forskjellene. Derfor må IKT-løsninger være universelt utformet og det må gis opplæring i bruk av disse. Covid-19-pandemien har vist at det er mange digitale barrierer for hørselshemmede, blant annet manglende muligheter for teksting i digitale møteplattformer som Teams, Zoom med flere. I forbindelse med utvikling og satsing på IKT-løsninger er det særdeles viktig at det stilles krav til universell utforming av tjenestene. Dette må også inkludere tiltak for hørselshemmede. Alle videoer må tekstes, både ferdigproduserte og direktesendte. Hvis det legges ut lydfiler må disse ha en vedlagt tekst som gir samme informasjon.

Det er positivt at det settes av midler for å få flere eldre til å mestre bruk av teknologi og IKT-løsninger. HLF vil understreke viktigheten av at kurs som får støtte fra det offentlige er åpne og tilgjengelige for alle, inkludert hørselshemmede. I dag er mangel på universell utforming av IKT-løsninger, herunder mangel på teksting og tale til tekst-løsninger, årsaker til at mange hørselshemmede eldre ikke tar i bruk digitale løsninger. De digitale barrierene hørselshemmede møter kan føre til isolasjon og ensomhet, og pandemien har ytterligere forsterket utviklingen i samfunnet med økt bruk av digital kommunikasjon. Dermed risikerer eldre hørselshemmede utenforskap i enda større grad framover dersom løsningene som finnes ikke blir universelt utformet.

I tillegg til at barrierer må fjernes mener HLF at all kommunikasjon med det offentlige må tilbys i skriftlig form på en rask og sikker måte, for eksempel SMS, chat eller e-post ved ikke-sensitive henvendelser. For sensitive henvendelser er Helsenorge.no, i regi av E-helsedirektoratet, en god løsning for sikker skriftlig kommunikasjon. Hørselshemmede og den øvrige befolkningen må kunne konsultere alle deler av norsk forvaltning gjennom elektronisk kommunikasjon via MinID.

Merknad 1: Stortinget ber regjeringen inkludere krav til universell utforming i alle IKT-løsninger, herunder tekstliggjøring av all informasjon.

Merknad 2: Stortinget ber regjeringen sikre at det etableres en sikker og skriftlig elektronisk toveis-kommunikasjon med alle offentlige organer.

Programkategori 21.40 Kap. 1330 Særskilte transporttiltak

Et kollektivtransportsystem som er universelt utformet er essensielt for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse, for at alle skal kunne bevege seg fritt i samfunnet og delta på alle samfunnets arenaer. Norge har ratifisert FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og er dermed forpliktet til å sikre et universelt utformet transportsystem. I Nasjonal transportplan (NTP) 2022–2033 er det ikke satt et tall for antall stasjoner som skal bygges om for universell utforming i løpet av planperioden, men det legges opp til at stasjonsutviklingen gjennom mindre investeringstiltak og som en del av store infrastrukturprosjekter kan legge til rette for om lag 60 pst. universelt utformede stasjoner mot slutten av planperioden. Dette er en altfor svak målsetning.

HLF er bekymret for hørselshemmedes sårbarhet i nød- og evakuerings situasjoner. Mange uventede situasjoner, som for eksempel sporbytte, signalfeil og evakuering, varsles som regel kun via høyttaleranlegget. Vi mottar jevnlig tilbakemeldinger fra hørselshemmede som ikke vet hva som skjer rundt dem når de er på reise, noe som skaper utrygghet. I verste fall kan hørselshemmede oppleve at de ikke får informasjon i det hele tatt i nød- og evakuerings situasjoner. I fjorårets proposisjon sto det «Alle stasjonene oppfyller kravene til et universelt utformet informasjonssystem». HLF spurte departementet i fjor om hva som menes med universelt utformet informasjonssystem, da dette ikke var en situasjonsbeskrivelse vi delte. Departementet svarte oss 20. november. «I 2016 oppfylte informasjonssystemet minstekrav til universell utforming, med informasjon om avganger og trafikkavvik, både i lyd og bilder. Dette informasjonssystemet ble da tatt i bruk på hele jernbanenettet. I 2018 lanserte Bane NOR appen NÅ som gjør at informasjonssystemene på alle togstasjoner er klassifisert som universelt utformet.»

HLF mener dette ikke er nok til å kunne kalle informasjonssystemet universelt utformet. Slik vi forstår ut fra beskrivelsen av appen NÅ gir den avviksinformasjon, men dette er kun på stasjonsområder og det er heller ikke oppgitt om dette også gjelder nød- og evakueringsinformasjon. I tillegg er apper alene ikke universelt utformet da det forutsetter at man har en smarttelefon, kjenner til appen og har den lastet ned på forhånd, samt at man mestrer å benytte appen. Dette kan være utfordrende for mange.

Det er viktig at det til enhver tid gis god informasjon som er mulig å oppfatte også for hørselshemmede. Apper er et fint supplement, men skriftlig informasjon på skjermer eller lignende i kombinasjon med lyd er det som sikrer universelt utformet informasjonsflyt. Max Manus AS fikk 12,7 mill. over Arbeids- og sosialdepartementets budsjett i 2015 og 2016 for å levere en løsning for tale til tekst-teknologi. Denne teknologien forelå i juni 2017, og tildeles primært som hjelpemiddel for personer med motoriske utfordringer via NAV. Løsningen er dyr og benyttes i liten grad, samt løser ikke behovene for skriftlig informasjon i samferdselssektoren. HLF mener en videre satsing på tale til tekst-teknologi kan bidra til å gjøre informasjonssystemene i hele transportsektoren reelt universelt utformet. Tale til tekst-teknologi kan løse utfordringen med å formidle muntlig informasjon i skriftlig format selv i kaotiske situasjoner. Det vil være svært viktig for å sikre alle passasjerer tilgang til skriftlig sanntidsinformasjon i forbindelse med nød og evakuering. Max Manus har anslått at en videreutvikling av deres produkt vil koste ca. to til fire millioner.

Merknad 3: Det bevilges to millioner kroner i friske midler til videreutvikling av tale til tekst-teknologi til samferdselssektoren, slik at informasjonssystemene kan bli universelt utformet.